



Między historią a pamięcią

Transformacje

Europy Wschodniej

w ostatnim stuleciu

Pod redakcją
Magdaleny Gibiec, Grzegorza Hryciuka,
Małgorzaty Ruchniewicz, Aleksandra Srebrakowskiego

WYDAWNICTWO UNIwersYTETU WROcŁAWskiego
WROcŁAW 2025

Między historią a pamięcią.

Transformacje Europy Wschodniej w ostatnim stuleciu

Pod redakcją Magdaleny Gibiec, Grzegorza Hryciuka, Małgorzaty Ruchniewicz,
Aleksandra Srebrakowskiego

Recenzenci:

Joanna Gierowska-Kałamur, Daniel Boćkowski, Adam Bobryk

Redakcja: Sylwia Mosińska, Tatiana Tischenko, Jacek Gulanowski

Skład i łamanie: Radosław Fiedosichin

Projekt i opracowanie graficzne okładki: Małgorzata Szalyga

Na podstawie projektu makiety Grupa Projektor

Ilustracja na okładce: Mozaika autorstwa Hanny Żuławskiej, MDM Warszawa, 1952,
fot. Jan Ruchniewicz

Publikacja sfinansowana ze środków funduszu na rzecz badań naukowych
i komercjalizacji ich wyników Uniwersytetu Wrocławskiego

© Autorzy, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław 2025

ISSN: 0239-6661 (AUWr)

ISSN: 3071-6748 (AUWr, online)

ISBN: 978-83-68619-55-3 (druk)

ISBN: 978-83-68619-56-0 (PDF)

Druk: Mazowieckie Centrum Poligrafii sp. z o.o.



Uniwersytet
Wrocławski

Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego
ul. Fryderyka Joliot-Curie 12, 50-383 Wrocław
tel. 71 375 76 84, e-mail: wydawnictwo@uwr.edu.pl

Spis treści

Wstęp	13
PAVEL ABLAMSKI	
Więźniowie białorutenizacji: Franciszek Alachnowicz (1883–1944) i Franciszek Pietkiewicz (1899–1980) w łagrach sołowieckich	17
PIOTR OLECHOWSKI	
„Zniszczyć żywioł polski”. Śledztwa kryminalne przeciwko ludności polskiej na terenie centralnej Ukrainy w połowie lat trzydziestych XX wieku — analiza przypadku	35
MAGDALENA GIBIEC	
„Kwestia ukraińska” w strategii Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów. Próby pozyskania opinii publicznej oraz elit intelektualnych w Europie Zachodniej w latach trzydziestych XX wieku	71
PIOTR CICHORACKI	
Konflikt wokół tygodnika „Wołyń” w 1937 roku. Przyczynęk do uwarunkowań zwrotu w polityce narodowościowej obozu sanacyjnego w drugiej połowie lat trzydziestych	87
GRZEGORZ HRYCIUK	
Ewakuacja i ekspropriacja. Problemy związane z wyceną i przewozem mienia w trakcie przesiedlenia ludności polskiej i żydowskiej z tak zwanych zachodnich obwodów Ukraińskiej SRR w latach 1944–1946	107

ІГОР ІЛЬЮШИН

- Українське питання в політиці і дипломатії польського уряду
у вигнанні та його Делегатури в роки Другої світової війни** 133

GALYNA STARODUBETS

- Podmioty sowieckiej modernizacji politycznej zachodnich regionów
Ukraińskiej SRR w latach 1944–1946. Główne cechy jakościowe** 161

OLEXANDRA STASIUK

- Kampania wyborcza i propaganda oraz ich konsekwencje
(na przykładzie Ukraińskiej SRR w dekadzie powojennej)** 179

VITALIJA STRAVINSKIENĖ

- Przemiany w systemie oświaty Litwy: przypadek Wileńszczyzny
(1960–1989)** 193

ЛІЛІЯ ПИТЛЮВАНА

- Репрезентація зовнішньополітичної проблематики
в карикатурі радянських сатиричних журналів „Крокодил”
і „Перець” у період перебудови: порівняльний аспект** 213

TADEUSZ GAWIN

- Zaangażowanie Białorusinów — działaczy politycznych i społecznych
BSRS i RB — na rzecz polskiego odrodzenia narodowego w latach
1987–2022** 249

VICTOR SHADURSKI

- Klęska demokracji i ustanowienie autorytarnego reżimu na Białorusi
(lipiec 1994 – listopad 1996)** 275

АНДРІЙ СЛЕСАРЕНКО

- Голокост в ігровому кіно Центрально-Східної Європи 1940-х
років** 303

ANNA CZOCHER

- Wspólna przestrzeń — odrębna pamięć? Przypadek krakowskiego
getta i obozu Plaszwow** 321

ROBERT KLEMENTOWSKI

- Wrocław — miejsce (nie)pamięci. Dziedzictwo pomnikomanii
po drugiej wojnie światowej** 343

JERZY KOCHANOWSKI

- Generał Karol Świerczewski (1897–1947). (De)konstrukcja mitu
1947–1989–2018** 381

JACEK STAWISKI

- Polityka pamięci w Polsce w latach 1989–1995** 407

JOANNA LUSEK

- Historia i kultura kresów południowo-wschodnich II RP jako jeden
z profilów w działalności badawczej, wystawienniczej i edukacyjnej
Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu** 437

WOJCIECH MARCINIAK

- Znaki pamięci o przesiedleńcach i repatriantach ze Wschodu
w Polsce po drugiej wojnie światowej** 471

VIACHASLAU MENKOUSKI, MICHAŁ ŚMIGEL'	
The History of Basmachism in the Politics of Memory of the New Independent States of Central Asia	505
ВЛАДИСЛАВ ВЕРСТЮК	
Український інститут національної пам'яті: становлення та перші роки діяльності	521
ЛЕОНІД ЗАШКІЛЬНЯК	
Трансформації образу Советського Союзу в Україні в першій чверті ХХІ століття	543
MAŁGORZATA RUCHNIEWICZ	
Przymusowe migracje w Europie Środkowej i Wschodniej w latach czterdziestych XX wieku w wybranych polskich podręcznikach szkolnych do historii (poziom ponadpodstawowy)	557
BARBARA TECHMAŃSKA	
Współczesna Ukraina i Białoruś na kartach obowiązujących w szkołach średnich podręczników do historii oraz historii i teraźniejszości	589
Summary	603